

Projekt Wetlands Green Life jako przykład strategicznego zarządzania siedliskami mokradłowymi w kontekście wdrożenia Nature Restoration Regulation oraz wzmocnienia obronności kraju w ramach Tarczy Wschód

Borys Draus¹, Maciej Szczypiński¹

¹ Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej, Sękocin Stary ul. Leśników 21, 05-090 Raszyn

Projekt Wetlands Green Life realizowany jest przez konsorcjum trzech instytucji: Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej (lider projektu), Generalną Dyрекję Ochrony Środowiska oraz Uniwersytet Rolniczy w Krakowie. Finansowanie projektu pochodzi z trzech źródeł: Komisji Europejskiej w ramach programu LIFE (65%), Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (35%) oraz wkładu własnego konsorcjum (5%). Łączna wartość projektu wynosi niemal 36 mln euro. Realizacja projektu rozpoczęła się w grudniu 2022 r. i potrwa do 2032 r.

Głównym celem projektu jest stworzenie warunków do wdrażania dokumentu Priorytetowe Ramy Działań (PAF) w zakresie ochrony i odtwarzania siedlisk mokradłowych w Polsce. Projekt ma charakter strategiczny i obejmuje szeroki zakres działań zmierzających do objęcia skuteczną ochroną torfowisk oraz innych siedlisk bagiennych. Jednym z jego istotnych elementów jest rozwijanie współpracy w ramach projektów komplementarnych realizowanych przez inne instytucje i organizacje, takie jak Lasy Państwowe, regionalne dyrekcje ochrony środowiska, Ministerstwo Rolnictwa czy organizacje pozarządowe. Koordynacja działań prowadzonych w obszarach kompetencji tych podmiotów ma przyczynić się do zwiększenia skuteczności ochrony siedlisk mokradłowych.

Projekt obejmuje 17 typów siedlisk przyrodniczych wymienionych w załączniku I Dyrektywy Siedliskowej, w tym: siedliska torfowiskowe i bagienne (7110, 7120, 7140, 7150, 7210, 7220, 7230), łąki i ziołorośla (6410, 6430, 6440, 6510), siedliska leśne (91D0, 91E0, 91F0) oraz siedliska słonoroślowe (1310, 1330, 1340). Siedliska te, zlokalizowane w granicach siedliskowych obszarów Natura 2000 oraz w korytarzach ekologicznych, podlegają weryfikacji granic oraz ocenie stanu ochrony zmodyfikowaną metodyką stosowaną w monitoringu przyrodniczym Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska. Równolegle gromadzone i analizowane są aktualne dane pochodzące z zasobów różnych instytucji, w szczególności regionalnych dyrekcji ochrony środowiska.

W celu usprawnienia prac terenowych oraz koordynacji działań w ramach projektów komplementarnych opracowany został nowoczesny system gromadzenia i zarządzania danymi, obejmujący aplikację mobilną do zbierania informacji w terenie oraz aplikację webową do ich przetwarzania i analizy. System ten jest sukcesywnie rozwijany o kolejne funkcjonalności, a obecnie prowadzone są prace nad jego dostosowaniem do potrzeb regionalnych dyrekcji ochrony środowiska, które corocznie gromadzą znaczne ilości danych w ramach monitoringu przyrodniczego oraz prac nad planami zadań ochronnych.

Rezultatem prowadzonych prac monitoringowych jest identyfikacja potrzeb ochrony mokradeł oraz wskazanie obiektów kluczowych dla ich ochrony lub odtwarzania. Na wytypowanych obszarach, zlokalizowanych w granicach obszarów Natura 2000, realizowane będą działania ochronne ukierunkowane na poprawę stanu siedlisk, w szczególności poprzez odtwarzanie właściwych

warunków wodnych. Działaniami tymi planuje się objąć co najmniej 1000 ha siedlisk rocznie. Realizacja prac prowadzona będzie we współpracy z innymi projektami, tak aby w sposób komplementarny zwiększyć skuteczność ochrony siedlisk torfowiskowych.

W trakcie realizacji projektu nastąpiły istotne zmiany w otoczeniu prawnym i geopolitycznym, które wpływają na sposób jego wdrażania. Jedną z nich jest wejście w życie w 2024 r. Rozporządzenia w sprawie odbudowy zasobów przyrodniczych (Nature Restoration Regulation – NRR), które wprowadza nowe podejście do ochrony przyrody, nakładając obowiązek nie tylko zachowania siedlisk, ale również ich odbudowy. Szczególne znaczenie ma to w przypadku siedlisk torfowiskowych (art. 11 NRR). Zgodnie z rozporządzeniem działania w zakresie ochrony i odbudowy siedlisk powinny być realizowane także poza obszarami Natura 2000 oraz poza siedliskami przyrodniczymi zdefiniowanymi w Dyrektywie Siedliskowej.

Drugim istotnym czynnikiem jest sytuacja geopolityczna na wschodniej granicy Polski oraz powstanie Narodowego Programu Odstraszania i Obrony „Tarcza Wschód”, którego jednym z elementów jest wzmacnianie naturalnych przeszkód terenowych, takich jak lasy i obszary bagienne.

W odpowiedzi na nowe uwarunkowania w ramach projektu planowane jest rozszerzenie zakresu działań, w szczególności prac ochronnych, również poza obszary Natura 2000 oraz poza pierwotnie przyjęte 17 typów siedlisk przyrodniczych. Celem jest objęcie ochroną i odtwarzaniem — zgodnie z założeniami NRR — także innych typów siedlisk torfowiskowych nieuwzględnionych w Dyrektywie Siedliskowej, takich jak olsy czy wilgotne łąki. Ponadto część działań ochronnych planowana jest na obszarach objętych programem „Tarcza Wschód”.